

Од училиште кон Професија

Информации за родителите

Почитувани родители

Вие имате ќерка или син во 7., 8., 9. или 10. оделение. Вашиот син или ќерка треба да се одлучат за некој занает или за понатамошно школување. Тоа е многу важен чекор, затоа што со завршување на некој занат или на некое средно школо, младите луѓе во Швајцарија се стекнуваат со добра основа за нивното понатамошно професионално унапредување.

Како може да помогне училиштето?

Училиштето ги припрема ученичките и учениците во 8. и 9. оделение за избор на професија (занает) или за понатамошно школување во повисоките училишта. Прашајте го учителот или учителката, на пример на родителски состанок, како овие припреми изгледаат.

Како помага Бирото за професионална ориентација¹?

Бирото за професионална ориентација нуди информации за изучување на занаети или можности за понатамошно школување. Покрај тоа може да се закаже поединечно советување, каде што може да ги изнесете и да се конфронтирате со вашите интереси, способности и можности за понатамошно школување. Оваа понуда за ученичките и учениците е бесплатна и доверлива.

Училиштето и Бирото за професионална ориентација, ги помага младите во избор на некој занает или во понатамошното школување и ако е потребно и во барање на место за практично школување. Одговорноста, односно главната работа, сепак останува во надлежност на фамилијата.

Што треба младите сами да направат?

Како можете вашите деца во тоа вие да ги помогнете?

Вашиот син или вашата ќерка мораат по завршувањето на основното училиште сами да бидат активни се додека не најдат место за понатамошно школување. За многу од нив тоа не е лесно. Затоа многу е важно фамилијата (семејството) во тоа да ги помогне. Ако имате прашања и не знаете како понатака, ве замолуваме да се јавите во Бирото за професионална ориентација.

Изборот на некоја професија или средно училиште претставува еден процес. Тоа значи: поставување на прашања и барање одговор за истите. За најважните прашања и најдобрите патови, да се добијат најдобри одговори ќе бидат опишани подолу:

А самиот себе да се запознаеш

Следниве прашања треба вашите деца да си ги постават:

- Што знам јас добро во школото? Кои предмети ги сакам?

---

¹ Секој Кантон има најмалку барем едно Биро за професионална ориентација. Адресата ќе ја добиете во училиште или пак во Собранието на вашата општина:

Deutsch: www.adressen.sdbb.ch   Français: www.adresses.csfo.ch   Italiano: www.indirizzi.csfo.ch

Бирото за професионална ориентација, почесто е по познато под некое специално име или можеби пак под некоја скратеница:

Во германско јазичните региони во Швајцатија
Во француските јазични региони во Швајцарија
Во италијанските јазични региони во Швајцатија

BIZ, Laufbahnzentrum
OP, SOPFA, OFPC, COS, OROSP, CIO, OCOSP
orientamento, UOSP

- Што научив јас во своето слободно време или во моето семејство? (На пример, да зборувам повеќе јазици, да кувам, да пазарам, нешто да поправам, да ги сослушам моите колеги и колешки кога тие имаат проблем, да помагам во некое спортско друштво, или во некоја младинска организација или во некое друго друштво за време на нивните прослави.)
- Дали со хонорарна работа се докажав, дека сум точен и дека одговорно работам? (на пример: разнесување на новини, чување на деца, косење на трева, да помагам во некое предпријатие 2-3 сати неделно).
- Кои се моите способности? Кои се моите недостатоци?

Следнава помош вие како родител можете да ја дадете:

- Помогнете им во размислувањето која работа на васиот син или на вашата ќерка им одговара и кои се нивните способности.

В Да се запознаат професии (занаети)

Со информации и со „Schnupperlehren“² вашите деца се запознаваат со повеќе професии

- Да се информирате: да се прочита описот за повеќе професии, да се погледаат филмови за различни професии, да се оди на разни информативни состаноци³, и на изложби на тема занаети⁴ и понатамошно образование, во Бирото за професионална ориентација да се појаснат прашања што не ви се познати.
- Да се направи (Пробна практична работа-„шнуперлере,“) „Schnupperlehren“. Со едно „Schnupperlehre“ може една професија (занает) во некоја фирма подобро да се запознае. Едно „Schnupperlehre“ нормално трае 2 до 3 дена. Фирмите често „Schnupperlehre“ го користат за вршење на селекција на кандидатите: Тие сакаат да ги запознаат младите луѓе што можеби ќе учат кај нив. Кој што со „Schnupperlehre“ ќе направи добар впечаток, има поголеми шанси. Да добие место за школување во таа фирма.

Каква поддршка вие како родител можете да им понудите?

- Ако е можно појдете и вие со вашите синови и ќерки на информативните состаноци. Помогнете им на вашите деца да не го забораваат датумот кога што се одржуваат информативните состаноци.
- Појдете и вие со вашите синови и ќерки во Бирото за професионална ориентација. Информирајте се и вие за можностите за понатамошно школување во Швајцарија.
- Зборувајте со вашите синови и ќерки за искуствата што ги стекнале со Schnupperlehren.

Ц Избор на професија и школо

При изборот на професија вашите деца мора да водат рачун за следново:

² Германски	Schnupperlehre
Француски	stage d'information professionnelle; stage en entreprises
Италијански	stages

³ Информативни состаноци

Во германско јазичните региони во Швајцарија www.berufsberatung.ch >Berufswahl >Informationsveranstaltungen

Во француските и ителијанските јазични региони во Швајцарија Во бирото за професионална ориентација или во училиште да се праша, кои понуди ги има

⁴ Изложби (манифестации) за занаети и образование:

Во Бирото за професионална ориентација или во училиште да се праша, кога и каде ќе има Изложба (манифестација) за занаети и образование

Германски	Berufsmesse, Ausbildungsmesse, Berufsschau
Француски	Salon des métiers, Cité des métiers, salon de la formation
Италијански	ESPOProfessioni

- За избор на некоја професија (занает) или продолжување да се учи во средно школо треба време за да се размисли и време за да се преземат некои работи..
- При изборот на професијата или школото што ви одговара многу е важно, да имате во резерва уште 1-2 алтернативи.
- Кај имам јас празнини (недостатоци)? Како можам јас во училиште да се припреман за школувањето после 9. или 10. оделение?

Која помош вие како родител можете да ја дадете?

- Покажете интерес кај процесот на донесување на одлука..
- Зборувајте со вашите деца за избраната професија и алтернативите што ги имаат.

Д Барање на место за стручно образование (нормално една година пред завршување на основното училиште)

При барање на место за стручно образование на вашите деца може да им биде од корист следниов информативен лист:

- „Барање на место за стручно образование: Како најдобро да постапиш?“⁵

Каква поддршка вие како родител можете да им понудите?

- Помогне те и на вашата ќерка или вашиот син, благовремено да почнат со барање на место за стручно образование.
- Ако добијат негативен одговор, охрабнете го васите син или ќерка да продолжат со барање на место за школување. .

Од следниве примери ќе дознаете што можат мајките и татковците да сторат

Да се зборува со учителот

Мара е во 8. оделение. Таа дома никогаш не зборува за избор на некој занает или за продолжување на школувањето во некое средно училиште. „Што се случува?“, се прашуваат родителите. Мајка и, по завршувањето на наставата оди во училиште кај учителот и го прашува дали Мара и на училиште не покажува интерес, за избор на некој занает или средно училиште.

Да се биде спремен за повеќе можност

Трајче го посетува 9. оделение. Како повеќе други момчиња - тој сака да постане информатичар. Тој се пријавува на повеќе места за изучување на оваа професија но добива само негативни одговори. На родителски состанок, дознаваат родителите дека за информатичар има многу малку места за школување. Тие му рекоа на Трајче, да се јави во Бирото за професионална ориентација и да закаже термин, за еден личен (поединечен) разговор. Трајче дојде дома со една нова идеја: Тој е добар во математика и се интересира за техника, затоа сега ќе бара мето за изучување на занаеот машински механичар. Тој дозна дека и во оваа професија ќе има работа со компјутер. Ако сака, после школувањето за механичар, ќе може да се специјализира и во информатика.

Фамилијата очекува

„Кога ќе почне Ванчо со студирање?“, прашуваат роднините дома во селото. „Во Швајцарија е многу поинаку, од тоа што вие замислувате“, велат родителите од Ванчо. „Ванчо има спретни раце и се интересира за автомобили. Тој ќе постане автомеханичар. Затоа што тој е многу добар во школото, ќе заврши четворогодишно стручно образование. Тоа е еден добар занает кој што му одговара на него. Ние сме горди со нашиот син, тој многу постигна. Впрочем не е лесно да се школуваш на странски јазик.“ Како автомеханичар Ванчо во целиот Свет може да најде работа!

⁵ www.berufsberatung.ch >Berufswahl >Information für Fremdsprachige
www.orientation.ch >Choix professionnelle > Informations en langues étrangères
www.orientamento.ch >Scelta professionale >Informazioni per persone di lingua straniera

Многу мало познавање на јазикот

Лена е многу интелегентна. Таа со 15 години дојде во Швајцарија и затоа се уште не го познава доволно добро јазикот, на кој што се школува, за да може да го настави своето школување во ено од потешките училишта. Лена и нејзините родители дознаваат, дека Лена може, после завршувањето на основното училиште, да се шкплува уште една дополнителна година за припрема за избор на професија, или може да приучи некој занает, или за време од две годин дополнително школување да стекне основа за понатамошно школување. Лена е разочарано. Таа сонуваше да оди во гимназија... Нејзините родители ја утешуваат: „Тебе ти трема можеби малку повеќе време од колку на другите. Од кога твоите празници ќе ги пополниш, и ќе направи едно солидно основно образование, можеби покасно ќе можеш и да студираш. Ти ќе успееш!“

Школување или брак?

Бистра наскоро ќе наполни 16 години. Еден млад човек им доаѓа во посета. Тој го прашува татко е: „Дали можам Бистра да ја оженам?“ Татко е одговори: „Нашите фамилии добро се познаваат. По нашата традиција да стапите во брак ти и Бистра би било многу добро. Ама знаеш, ние живееме во Швајцарија. Животот се менува. Овде е важно мажите и жените да имаат една професија. Затоа треба Бистра најпрво да се школува. Покасно таа може сама да одлучи, за кого да се омажи.“

Таткото го придружува синот

Тоше е во девето оделение. Учењето не му оди баш лесно. Тој може да направи „Пробна практична работа,“ (Schnupperlehre) за практикант во дрвара (помошник на тислер). Тој знае дека ќе може, ако пробната практична работа добро ја помине, две години да го приучи овој занает во дрварата. Затоа тој е возбуден. Несигурен се чувствува и поради тоа што не го познава добро патот до дрварата, а сепак треба да биде точно во закажаното време тамо. Татко му го охрабрува: „Ти знаеш доста од овој занает. И доста се трудиш. Првиот ден ќе те допратам јас до портата на предпријатието. Ќе појдеме порано од дома, па ако ни остане уште време ќе свртиме уште еден круг. Тоа помага кога си возбуден.“

Да се искористат познатствата

Донка е добра ученичка. Таа има добри одценки во француски, германски и математика. Покрај тоа, таа знае македонски да зборува, да чита и пишува. Таа разгледува различни професии, оди на информативни состаноци и прави пробни практични работи. Сега е јасно, таа сака да учи за референт (средно економско). Таа испраќа повеќе молби ама добива само негативни одговори. Татко е работи во едно градежно предпријатие. тој му раскажа на својот шеф, дека ќеркаму бара место за школување.

„Прашај кај нас в’биро. Тие обучуваат ученици“, му рече шефот. „Тоа и ќе го сторам. Женами може исто така, кај што работи, в’болница да праша. Можеби некој од наашите соседи може да ни помогне?“, помисли татко е.

Не се предавајте Nicht

Поново Миле доби негативен одговор на неговата молба за школување за продавач. Тој има испратено веќе многу молби, ама едноставно нема успех. Све почесто Миле заборава да бара место за стручно образование и да испраќа молби. Едноставно, нема повеќе храброст. За време на вечерата родителите му рекоа „Ќе одиме во Бирото за професионална ориентација. Тамо ќе ни објаснат, што можеш ти да сториш и која помош можеш да ја добиеш. Не се предавај (не се разочарувај). Ти можеш многу да постигнеш. Ние ќе те поддржиме и ќе те помагаме.,“

Почитувани родители

Ако имате прашања за изборот на професија на вашата ќерка односно вашиот син, прашајте го учителот, односно учителката или обрете те се во Бирото за професионална ориентација.

SDBB | CSFO – 2011